

NOTES BIOGRÀFIQUES DE L'ARQUITECTE PERE BLAY

Pere Blay és un dels pocs arquitectes catalans que ha mantingut una anomenada constant. Del temps de la seva vida, n'hi ha testimonis freqüents en escriptures i dietaris. Un segle més tard, el cronista Narcís Feliu de la Penya, descendent seu, en retreu el viatge a la Cort, on intervingué decisivament per aconseguir que el rei revoqués l'ordre prohibitiva que havia dictat contra l'*obra nova* del Palau de la Generalitat a Barcelona, la construcció que n'ha conservat més vivament la fama. Ponz, Cean Bermúdez, Llaguno i Amírola, Villanueva — en el seu *Viaje Literario* — en publiquen notícies biogràfiques i demostren un interès renovat per les seves obres. Morera i Llauradó, Mn. Pié, Miret i Sans i Puig i Cadafalch, entre altres, completaren aquestes dades i donaren una base suficient al primer treball monogràfic, escrit per J. F. Ràfols i publicat el 1934.¹

El retrobament del darrer llibre de comptabilitat de Pere Blay i el del testament i l'inventari, em permeten de completar les dades publicades fins ara amb una sèrie de referències inèdites. Aquests documents amplien les notícies que ja posseïem sobre algunes obres de l'arquitecte, però el seu valor principal resideix en les notes, molt abundants, que proporcionen sobre la personalitat humana del mestre i l'ambient familiar i professional en què es mogué en els darrers anys de la seva vida, sobretot a partir del 1613, data en què fou començat a escriure el llibre de notes.²

1. JOSEP-FRANCESC RÀFOLS, *Pere Blay i l'arquitectura del Renaixement a Catalunya*, Barcelona, Associació d'Arquitectes de Catalunya, 1934. Aquesta obra conté una bibliografia gairebé exhaustiva.

2. El llibre de comptabilitat de Pere Blay es troba actualment a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, procedent de l'arxiu dels Agustins de Barcelona, i duu el

Pel seu testament, sabem que Pere Blay era fill d'un mestre de cases nascut a la vila de Tremp i establert després a Barcelona — on morí havent-ne ja obtingut la ciutadania —, anomenat també Pere Blay, i de la muller d'aquest, anomenada Elisabet. La muller de Pere Blay II s'anomenava Isabel o Elisabet, i això complica naturalment la identificació del pare i del fill; el cognom d'ella era Pons.

De Pere Blay I se'n sap ben poca cosa. El 1553 era ja a Barcelona, on tenia al seu càrrec l'obra de l'església parroquial dels Sants Just i Pastor. Els llibres d'obra en conserven anotacions o albarans autògrafs fins al 1569; dos anys abans, els mestres de cases Joan Safont i Pere Blay I contractaren l'acabament del campanar de l'església pel preu de 534 lliures. La darrera paga consta cobrada per Joan Granja, mestre de cases, *nebot de dit Blay*,³ en nom del seu oncle, el 2 de gener de 1569.

Del matrimoni de Pere Blay II amb Isabel nasqueren — si més no — cinc filles. Una d'elles, de la qual no coneixem el nom, es va casar amb el sastre barceloní Gabriel Rossell. El 9 de juny de 1620, data del testament del seu pare, era ja morta, havent deixat dues filles, Maria i Elionor. Una altra, que tampoc vivia ja en aquella data, havia estat la muller d'Antic Llunell, droguer barceloní, i també en desconec el nom; no degué tenir fills. Isabel Pons i les altres tres filles d'ella i de

número 726 de la sèrie de volums solters del fons anomenat «Monacals». Les cobertes són de pergami; el primer foli conté l'incipit:

En nom de Deu sia. Amen

Comensa lo present libre nou a 1 de octubre 1613. En lo qual se trobaran y estan posats tots mos comptes de dades y rebudes de mi Pere Blay mestre de cases, axí los de llibres vells treys y vuy dades en aquest libre fins lo dia demunt dit com les que per avant se faran.

De la plata: 8 onses és un march, val a raó 7 lliures 4 sous.

la onsa val a raó 18 sous 18 sous
una onsa son 16 argens, val cada argens 1 sou 1 1/2 [diners]

Del or, aximateix 8 onses és lo march; val cada onsa 10 lliures 8 sous.

Cada argens de or val a raó 13 sous
cada argens és 36 grans, cada gra de or val 4 1/3 [diners] 4 1/3.

Els folis 2 al 21, sense numerar, contenen un índex alfabètic de temes i persones. A partir del 21^v i al llarg de 51 folis, segueix una foliació especial, de rebudes i dades en planes enfrontades (el 21^v i el 22^r duen el número 1, i així successivament). Tot el volum és autògraf del propi Pere Blay, exceptuant algunes anotacions solteres de persones diverses, sobretot de la vídua. Quan no faig cap indicació especial de font, em refereixo a notícies tretes d'aquest llibre.

3. Arxiu de l'obra de l'església parroquial dels Sants Just i Pastor de Barcelona; Llibres d'Obra dels anys 1550 a 1570. En els capítols de l'obra de l'església de la Selva del Camp, de 1582, publicats per mossèn Pié, Joan Blay i Joan Granya o Granja figuren entre les fermances de Pere Blay II.

Pere Blay II, el van sobreviure. Marianna, potser la més gran, es va casar en primeres núpcies amb el paraire Antoni Sala,⁴ i en segones — l'any 1613 — amb el mercader Miquel Bertran, fill del mercader Felip Bertran i de la seva muller Anna. Margarida, una altra de les filles de Pere Blay, era casada amb l'argenter Pere Farell, i Jerònima, amb un botiguer de teles anomenat Joan Ferrer, mort entre el 1613 i el 1620,⁵ havent deixat un fill, Pere Joanet Ferrer i Blay. A més, sabem de l'existència d'un nebot de Pere Blay II, l'arquitecte Joan Blay († 1619), i d'alguns familiars d'aquest.⁶ Pel que fa a la família d'Isabel Pons, tenim notícia del paraire Pere Pons, germà d'ella, esmentat entre 1604 i 1607, i del notari Francesc Pons, nebot d'Isabel.⁷

El conjunt d'obres de Pere Blay al Camp de Tarragona correspon a una etapa anterior a la de redacció del llibre de comptes, i per tant gairebé no hi trobem notes directes sobre aquest punt.

Una referència a comptes antics assabenta que el 14 de febrer de l'any 1599 havia fet un préstec de 15 lliures a l'escuder barceloní Antoni Mestre, establert a Valls;⁸ el 30 d'octubre de 1601 el mateix escuder li donà 200 rajoles per a l'arquebisbe de Tarragona, a 1 lliura el centenar, i «dues librelles y dos pualets per lo majordom de l'Arcabisbe per

4. Esmentat en els capítols del segon matrimoni de Marianna i en el llarg compte de l'apotecari Gabriel Mesclans (v. nota 31).

5. Era viu encara el 1613, quan se'n parla en els capítols matrimonials de Marianna, però el 1620, quan Pere Blay féu testament, era ja mort; potser ja ho era el 17 de gener de 1618, quan consta que el seu únic fill, Pere Joanet Ferrer, vivia amb el seu avi i va començar d'anar a l'escola.

6. L'any de la mort de Joan Blay, nebot de Pere Blay II, es desprèn d'una referència d'aquest al dol que es va posar pel seu nebot. RÀFOLS (*op. cit.*, 17) dona algunes referències trobades per mossèn Ramon Pinyes a l'arxiu parroquial de Vallmoll. Una d'elles, del 31 de desembre de 1595, parla de Jerònima Blay, donzella, filla de Mestre Joan Blay i de la seva muller Caterina, com a padrina en un bateig. Ho fou novament el 27 de setembre de 1596, i llavors es diu que Joan Blay era mestre de l'obra de l'església de Vallmoll. El 4 de febrer de 1599 fou batejat a Vallmoll «Gaspar Blay, fill de Joan Blay, arquitecte de Barcelona, y Elionor sa muller». Amb aquestes dades suposo, hipotèticament, que aquest Joan Blay II, arquitecte de Barcelona, seria el nebot de Pere Blay II mort el 1619, i que possiblement seria fill del vell Joan Blay I, mestre de cases, i de Caterina, i germà, per tant, de Jerònima Blay. No és impossible, però no ho crec probable, que els dos Joan Blay fossin, contràriament al que suposo, una sola persona que s'hagués casat dues vegades.

7. En el llibre es parla en uns llocs de préstecs fets a Pere Pons, *mon cunyat*, i en altres, independentment, de *Francesc Pons, notari de Barcelona, nebot de ma muller*; tot sembla indicar que eren oncle i nebot i no pas pare i fill.

8. Dona altres notícies d'aquest escudeller, establert a Valls el 1582, CÈSAR MARTINELL, en el seu estudi *Capella de N.ª S.ª del Roser i ses pintures en rajoles vidriades* (Valls 1924), 51. El 1601 encara era a Valls.

rentar les mans», que costaren 12 sous. En data imprecisa s'anota que Antoni Mestre li devia 15 lliures per 1500 rajoles valencianes (a 1 lliura=20 sous=10 *reals* o croats de plata el centenar), que li pagà, però després l'autoritza a vendre-les perquè no li calien.

Amb els eclesiàstics tarragonins degué mantenir una relació constant. Alguna vegada hi tingué incidents, com en el cas del comensal Miquel Font. El 29 de gener de 1608 havia fet un préstec a aquest i a la seva mare, Caterina, i encara n'hi féu d'altres — fins al 25 d'octubre de 1609 —, per un total de 18 lliures. Com que no hi havia manera de fer pagar al deutor, el 16 de juny de 1617 Blay el féu «posar a la presó del Bisbe». La gestió va fer el seu efecte; Font donà com a fermaça l'advocat tarragoní misser Cisterer i el 2 d'octubre de l'any següent el deute ja estava liquidat.

L'amistat més constant sembla haver estat amb el canonge de Tarragona Mateu Cabrer. Per encàrrec d'aquest, el 16 de febrer de 1613, Pere Blay pagà 10 lliures al mestre courer Miquel Carmini per quatre canelobres de llautó «per a les capelles de la Seu de Tarragona», segurament les construïdes del propi Blay. El dimecres 18 de maig de 1616 al matí, davant del notari Francesc Blanch, Pere Blay establí al canonge Cabrer, per 350 lliures en quatre pagues i 6 sous de cens anyal, la casa de l'hospital vell que ell posseïa al «cantó del carrer nou davant la Seu de Tarragona». Potsèr era la mateixa on visqué Blay fins al 1597, quan era mestre major d'aquella Seu. A més, entre els anys 1613, i 1619, consten remeses de productes del Camp de Tarragona (oli, vi, etcètera), fetes pel canonge Cabrer a Pere Blay.

Les mateixes relacions d'amistat que amb els tarragonins, va conservar-les Blay amb gent d'Alcover, la Selva, Vallmoll i Sarreal. En l'esmentat període rep d'ells oli, vi, avellanès i diverses mercaderies. Una de les persones que surt amb més freqüència és Andreu Coter, apotecari de la Selva. Altres vegades s'encarregava de les seves comandes: el 17 de gener de 1616 un dels jurats de la Selva li trameté diners per a comprar dues moles per al molí que la Mensa episcopal de Tarragona tenia en aquella vila;⁹ el 8 d'abril de 1618 pagà 19 lliures a mestre Casals, moler, per dues moles de 7 pams de diàmetre per a la vila d'Alcover. El 22 d'agost de 1617 escriu: «paguí a

9. El 31 d'agost de 1618 consta una paga de 19 lliures «a Jaume Ragués, mestre de cases, per lo preu de dues moles per los Jurats de la Selva».

Mestre Codo dues moles per al verniz de 6 p^a 3 q^a (1,31 m) de diàmetro, 16 lliures 10 sous; ja les avia rebudes de uns ollés uns quants dies abans». ¹⁰

Amb motiu d'aquests encàrrecs, Pere Blay féu unes anotacions força curioses sobre les pedreres de Montjuïc on es feien moles :

«Moles de molins de blat, les millors són las del tall de Sant Pau. [H]an esperimentat que fan lo pa més blanch i més profitós.

Les altres són las del tall de Canyelles, les bancades més baxes a l'aygua, que s'anomenen *de les faves*, per què les altres bancades de quí fins al més alt (que seran sis o set bancades) no són tan bones, per ser més molles y desiguals, a clapes, part forta y part molla.

La pedra per fer bones les moles [h]a de ser forta y granosa y molt yqual — que no sia forta de una part y molla en altra — y si són granoses yqualment molen més prest y millor y més profitós.»

Algunes referències a Vallmoll semblen confirmar l'atribució a Pere Blay, feta per Ràfols, de l'obra inacabada del castell d'aquella població. De la relació amb el Comte de Savellà, propietari del castell, n'hi ha diversos testimonis; un d'ells és el següent :

«Lo senyor comte de Sevellà [h]a de aver 4 fustets que a 16 de abril 1614 ab sa llicència me n'anportaren de casa sua en descàrreg dels sis que jo li dexí en Tarragona.»

Potser un dels continuadors de l'obra projectada per Blay a Vallmoll fou el fadrí Enric Julià, que s'hi establí, com prova una altra nota :

«Enrich Julià, jove de mestre de casas, deu 1 lliura 10 sous que a 25 de setembre 1604 digué que ls [h]avia manaster per anar a Vallmoll ab sa muller y família y que mestre Boffarull los me tornaria.»

Des de l'any 1597 en què s'establí definitivament a Barcelona per a dirigir l'obra nova del Palau de la Generalitat, segons el projecte fet per ell mateix l'any abans, Pere Blay no devia treballar en gaires més construccions. Això no vol dir pas que no en projectés, i de ben importants, com l'església major d'Igualada (el 1601),¹¹ i també monu-

10. Aquestes moles per a un molí de vernís també deurién anar destinades a la Selva. Si els ollers haguessin estat barcelonins les haurien pogut encarregar directament.

11. Veg. l'estudi de CÉSAR MARTINELLI (citat per RÀFOLS), *El temple parroquial de Santa Maria d'Igualada* (Igualada 1929), i abans el de GABRIEL CASTELLÀ I RAICH, *Monografia històrica y folk-lòrica del culte dels igualadins a la Mare de Déu* (Igualada 1908), 18.

ments religiosos o commemoratius, com la creu del Portal de Mar (el 1609),¹² però pel que fa als anys 1613 a 1620 no he trobat més referència important que la del projecte del castell de Canet, al Rosselló, on estigué personalment el 1617 per encàrrec del comte de Vallfogona i de Canet.¹³

No pas directament, sinó com a perit, intervingué Pere Blay en unes obres fetes per encàrrec dels Consellers de Barcelona. Fa referència a aquest fet una anotació poc explícita :

«Deu la Taula [de Canvi] 10 lliures que lo Clavari m'[h]i [h]a dites i escrites per deslliberació dels Senyors Consellés en janer de 1619 per mon salari de la visura de les aygües tretes per mestre Mas, fuster.»

Ménys explícita resulta encara una nota del 24 d'abril de 1615, en la qual s'acusa rebut d'una pòlissa del senyor Angelo Bocargelino, comptador del marquès d'Almazan, virrei de Catalunya, «per resta del que se'm devia».

Sembla, també, que pels volts de l'any 1599 Pere Blay intervingué en les obres d'unes celles que fra Marc Antoni Camós féu construir en el convent de Sant Agustí Vell, de Barcelona. Això va donar origen a un plet molt llarg i enutjós. Mort fra Marc Antoni Camós, l'arquitecte reclamà a la comunitat cent lliures que li devia, i, no havent-hi hagut acord, el 26 d'abril de 1607 Blay començà un plet davant Joan Francesc Descamps, «doctor en cascun dret» i sagristà de l'església d'Elna. El 19 de març del 1609 Descamps pronuncià sentència, total-

12. La darrera referència publicada juntament amb la reproducció d'un gràfic de la creu en l'article d'A[GUSTÍ] D[URAN I] S[ANPERE], *Antiguas cruces de término en Barcelona*. Tercera y última parte: la Cruz de la Puerta del Mar, «Barcelona. Divulgación Histórica», IV (1947), 236-241. S'hi dona el nom de diversos col·laboradors de Pere Blay no esmentats en les seves notes.

13. «Lo Senyor Comte de Vallfogona y de Canet deu, que a 26 de desembre, acabant-se l'any 1617, aní a Canet en Rosselló per a traçar hores per al castell y altres coses, en lo qual estiguí, del dia que partí de ma casa fins al dia que torní, 15 dias, so és, 4 dias en anar y 7 dias que estiguí a Canet y altres 4 dies en tornar a ma casa, que conforma [h]avia concertat lo senyor Don Bernat de Pinós, son sogre, me pagaria a raó de 2 lliures 8 sous y la despesa y gastos cada dia, [h]a-m donat una pòlissa de 50 lliures.» Potser abans Pere Blay havia intervingut en les obres d'una torre que devia tenir a Horta Don Onofre d'Alentorn. Una nota del 30 de novembre del 1614 demostra que l'arquitecte rebé 12 lliures «de don Nofre d'Elentorn, les quals són per coses que se [h]an de gastar en la torra de Orta per los dias que trigarà a venir de Lleyda». D'altra banda, el 6 de febrer de 1615 consta que el courier Domènec Carbó féu una gran aixeta de coure de 27 lliures de pes per a la torre de l'Ardiaca d'Alentorn (sembla la mateixa) i 5 ventalles de coure per al pou de la casa del carrer de l'Hospital on vivia el propi Pere Blay, que va fer-se càrrec de totes aquestes despeses.

ment favorable a Blay. Però els frares no la van admetre i apellaren davant Llorenç de Junyent sagristà de Tortosa, assessorat jurídicament pel famós Antoni Acaci de Ripoll, «en quiscun dret doctor», ciutadà de Barcelona. El nou procés, començat el 16 de novembre del mateix any 1609 s'anava allargant, fins que Pere Blay, influït pel seu gendre Miquel Bertran, degué arribar a la conclusió que els frares agustins eren capaços de fer-lo passar amb raons indefinidament i va admetre una transacció semblant a la que anys després sabem que sofrí l'escultor Bonifàs: segons un acte de concòrdia signat el 7 de març de 1614, Blay s'avingué a liquidar el deute a base de rebre 50 lliures en efectiu i fundar amb les altres 50 tres aniversaris perpetus, per a ell, els seus i les ànimes del Purgatori, que els agustins havien de celebrar els dies 3 de febrer, 30 de juny i 6 de setembre; a més, deixava a lliure disposició dels frares la biblioteca particular de fra Marc Antoni Camós.

Entre els papers solters conservats entre els fulls del llibre de comptes n'hi ha encara un d'interessant per al coneixement d'un altre monument barceloní, que de totes maneres no sembla haver estat projectat ni construït per Pere Blay. Es tracta de l'obelisc o columna de l'antiga Plaça del Blat, bastit l'any 1613 per a commemorar un miraculós episodi de la translació de les relíquies de santa Eulàlia. Segons la tradició, en arribar a aquell lloc, no fou possible moure el cos de la Santa fins que un sacerdot que n'havia sostret un dit amb el desig de guardar-lo com a relíquia confessà el seu furt sacríleg. El bisbe restituí el dit al seu lloc i la processó continuà fins a la Seu. Un àngel, dalt del monument, indicava el lloc del miracle, i amb el temps donà nom a la plaça (l'actual Plaça de l'Àngel). El paper conservat transcriu — en grans lletres ben dibuixades — un epigrama llatí que hi hagué al peu del monument.¹⁴

«Indicat alatus iuvenis, quem sustinet alta
Pyramis, Eulaliae martyris ecce locum
Quo celebri corpus dum vectat pompa, feretrum
Perstitit immotum, nec movet inde ferens:
Audax namque nimis, quis fuit ille, Sacerdos,
Clam rapuit digitum, restituitque dolens.
Succensis digitus prunis tunc creditur. Atqui

14. Segons les referències publicades per F. CARRERES CANDI, *Geografia General de Catalunya: La ciutat de Barcelona*, 786-788, la construcció del monument fou contractada el 13 d'agost de 1616 pel mestre de cases Josep Ferrer, segons projecte del mestre Rafael Plansó. Les inscripcions copiades per VILLANUEVA, *Viaje Literario*, XVIII, 129, no són les originals, sinó les posades amb motiu d'una reforma del segle XVIII.

Frondoinus Presul reddidit innocuum.
 Pergitur ad Sedem, et magna spectante caterva
 Conditur in tumulo, quo stupet omne genus.
 Doctor Petrus Io...
 fecerat.»

L'angle inferior està esquinçat i per això no pot llegir-se sencera la signatura de l'autor.

Però la major part de les anotacions, com és natural, fan referència a pagues rebudes per la construcció del cos nou del Palau de la Generalitat. L'any 1596 els diputats havien encarregat el projecte a Pere Blay «cèlebre architector, haguda relació de sa gran habilitat», quan encara vivia a Tarragona, d'on era Mestre de la Seu. El 7 de gener de 1597 fou adjudicada al propi Blay la realització del seu projecte, com a contractista.¹⁵ La documentació publicada, principalment per Puig i Cadafalch i Miret i Sans, té dos complements bàsics: la sèrie d'èpoques contingudes en els manuals de la Generalitat i les anotacions del llibre del propi Blay; a més, els registres de la Taula de Canvi i del Banc de la Ciutat de Barcelona.

Blay no és sempre explícit, però algunes vegades dóna referències útils. En general, s'anoten obres a preu fet, de picapedrer: el 28 d'abril de 1614 li paguen 61 peces (a 12 sous cadascuna) per al paviment de l'anomenada Capella Nova (l'actual Saló de Sant Jordi); el 9 de juny del mateix any, 56 més; 19, el 27 de setembre, i «26 pessas payments forçades» el 18 d'octubre, sempre a raó de 12 sous. La part principal del nou cos d'edifici de la Generalitat s'enllestí el 1617, com és prou sabut i va poder comprovar Ràfols en retrobar aquesta xifra gravada en la cúpula del Saló de Sant Jordi. Ho confirmen també dues notes de Pere Blay: el 13 de gener de 1617 rep 205 lliures per la millora o despeses finals extraordinàries del paviment del Saló, i el 22 d'agost del mateix any 755 lliures, 15 sous i 3 diners com a liquidació del preu fet gran de la Diputació i millores introduïdes fora del pressupost final (preu fet). Ja se sabia per altres referències que hi hagué encara obres complementàries: el 18 de juny de 1619 Pere Blay anota haver rebut 105 lliures per haver pavimentat la navada o tram més baix «prop la scala, en la entrada nova de la Diputació a la part de Sant Jaume». Un full solter, interclòs en les cobertes de pergamí del llibre conté una

15. J. PUIG I CADAFALCH i J. MIRET I SANS, *El Palau de la Diputació General de Catalunya*, «Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans», III (1909-1910), 474.

sèrie de notes sense data sobre les peces de marbre blanc i pedra negra¹⁶ emprades en les finestres i les lloses dels paviments del Palau, amb mides i preus; també s'hi esmenta una canonada de 25'56 m.,¹⁷ segurament del mateix edifici, i es parla dels *fadrins* i de *mon nebot* (Joan Blay) ajudants de Pere Blay en aquestes obres. A més de mestre Joan Blay, sabem el nom de dos altres col·laboradors en l'obra de picar paviments: mestre Bartomeu Mateu i Pere Mateu; tots tres ho feien a preu fet, a raó de 22 diners i mig la peça.¹⁸ Les *pedres de fil* o carreus per a la construcció de pilars, sòcols i parets foren picats per altres mestres de cases, entre ells Jaume Ragués o Ratés¹⁹ i Magí Miró.²⁰

El «jove de mestre de cases» o fadrí més actiu sembla haver estat Joan Limasosa,²¹ que devia treballar una part de les peces de les fines-

16. «En lo soterrani del cantó dels Llibraters [h]a y 87 payments picats. Al del mitx n'[h]i [h]a 78...

Són de canes quadrades 17 canes 4 pams; porratexat y reduyt lo picar ab lo asentar y paradar valen a raó 2 lliures 12 sous la cana...

11 carraus picats de 4 pams uns amb altres fan una cana 3 pams.

16 rabats; seran poc més o manco 2 canes.

3 graons; són en llargària 42 pams...

16 pessas peus drets de pedra de llisós negre, picats y smolats, que ymporte 10 canes 2 pams, que abastaran per a tres finestres.

Item, una josana per a dits peus drets, y més dos trossos de josana de llargària 12 pams y mitx.

Més, tinch picadas vuyt pessas de pedra marbre picades y smolades de dues cares dintre y de fora, que n'[h]i [h]a per a les 4 finestres que falten, per los empits devall les josanes, que en tot porratexat y reduyt a més y a menys ab lo que falta a ditas finestres bastantment se'n pot comtar 2 per una finestra...

45 canes 3 pams 1/4 payment asentat y posat ab lo dintre del portal major...

17. Segurament fabricada per l'escudeller Jaume Colom, a qui el 1616 es pagava una quantitat per *canons i obra*; les mides (16 canes, 3 pams i mig) semblen coincidir pràcticament amb la longitud o profunditat de l'*obra nova* del Palau (segons el contracte, 15 canes per 22 canes i 4 pams).

18. El 17 de desembre de 1617, 5 lliures, 12 sous i 6 diners «a mestre Bertomeu Mateu per 60 payments per la Deputació, a raó de 22 diners y 1/2», i l'any següent, a Pere Mateu, 10 lliures, 4 sous i 6 diners per altres paviments de l'entrada nova de la Diputació, al mateix preu.

19. A més de les referències de les notes 9 i 22, n'hi ha algunes altres: L'11 d'agost de 1614 es parla de la pedra que Mestre Pere Mateu i Mestre Raqués «me [h]an aportada y me [h]an de aportar».

20. 16 de gener del 1614, paga 2 lliures i 12 sous «per 240 pedres de fil de ... Magí Miró, mestre de cases ... portades en ma casa».

21. Joan Limasosa, que en el testament de Pere Blay és anomenat mestre de cases, ací surt sempre com a fadrí, per exemple en una anotació del 16 de setembre de 1615 «per pedra negra que fins lo dit dia me té picada y me [h]a de picar».

Segons les dades de PUTG I CADAFALCH I MIRET I SANS, *loc. cit.*, 476, la pedra de llisós negre emprada en la decoració del Palau procedia generalment de Tarragona (1597-1609); només una nota del 1603 ens parla d'una partida feta venir de Torroella de Montgrí. El marbre blanc era italià; el 1600 i 1601 en vingueren partides de Gènova.

tres. També hi hagueren altres auxiliars, potser de vegades només accidentals, com Joan Pomareda.²²

En una nota del 23 d'abril de 1606 Pere Blay parla d'un nou ajudant: «lo meu aprenent Joan Morguet». Potser també treballaven amb el mestre un tal Miquel Castany, «jove de mestre de cases» esmentat el 30 de setembre de 1614, i el picapedrer Antoni Cisterna, de qui només sabem que era ja mort el 1620, havent-li sobreviscut un fill del mateix nom menor de vint anys, fillol de Pere Blay.

Al mateix temps les obres de Pere Blay exigien la cooperació de pintors, fusters i proveïdors de calç, rajola, teules, etc. L'únic pintor esmentat en les notes és Jaume Bassin o Bazin, a qui pagà el 2 de setembre del 1617 cinc lliures «a bon compte de deu lliures qu[e] estem consertats de sarta pintura y dauradura que me [h]a de fer».²³ A més d'alguns fusters — Joan Flix, entre altres — es parla d'un serrador, Marçal Boxeda, que el 14 d'octubre de 1615 havia sumministrat fusta serrada, i encara altres proveïdors de fusta, habitualment de Tortosa, però també una vegada (el 13 de febrer de 1616) procedent de Blanes; això confirma que per a la construcció només devia sortir a compte la fusta transportada per mar.

Els escudellers — s'anomenen Antoni Mestre i Jaume Colom — venien la rajola fina, les canonades o tubs de terra cuita i altres peces semblants, però la rajola basta, la teula i la calç es compraven a pagesos del pla de Barcelona que devien tenir forns i bòviles. Entre altres es pot esmentar l'adquisició de 1250 rajoles (a 4 lliures el miler) feta el 23 de desembre de 1613 al pagès Joan Guinart; una altra al mateix el 17 de març de 1614 de dos milers de teula a 7 lliures el miler, i una paga a Antic Carbonell, pagès de Sarrià, el 18 de març de 1615, per 90 quarteres de calç (a dos sous i dos diners la quartera) i 2150 rajoles (també a 4 lliures el miler).

Finalment, es poden englobar en aquesta categoria de collabora-

22. El 2 de març de 1615 «a Jaume Ratés, mestre de cases, 12 lliures, 18 sous, 11 diners, y són, so és, 11 lliures 10 sous 2 diners a compliment de totes les parets que me [h]a fetas fins lo dia present, y 1 lliura, 8 sous, 9 diners per Joan Pomareda per 2 pams 3 quarts 1/2 cornixa frontespici voltat, a raó 10 sous lo pam».

23. La segona paga, de 5 lliures més, fou rebuda pel pintor el 18 de desembre de 1617. Jaume Bazin va pintar el 1588 el retaule major de la Cartoixa de Montalegre i el 1594 un altre dedicat a sant Jaume i santa Llúcia per a l'església parroquial de Sabadell (J. MADURELL, *Pedro Nunyes y Enrique Fernandes, pintores de retablos* (Barcelona 1944), 220.

dors o proveïdors industrials el manjà Alexandre Llorens i els mestres courers Miquel Carmini i Domènec Carbó.

La documentació permet de resseguir els domicilis de Pere Blay a Barcelona. Tot just retornat de Tarragona (on deuria viure a les cases de l'Hospital Vell abans esmentades), el trobem allotjat en una casa indeterminada de la Plaça de Santa Anna.

El 9 de febrer de 1601, mossèn Pau Calaf, prevere, «per ordre de Pere Blay, mestre de cases», comprà en pública subhasta una casa venuda a l'encant per manament de la Reial Audiència i que pertanyia als curadors de l'heretat i béns del difunt Francesc Arropit. El preu foren 1163 lliures, que Pere Blay pagà al sacerdot deu dies més tard. El 8 de març va prendre'n possessió efectiva, i el 9 d'abril següent tingué lloc el canvi de casa.

El nou domicili del mestre era al carrer de la Mercè i feia cantonada amb la placeta on hi havia la Font de l'Àngel (a l'actual plaça d'Antoni López, per on baixa el carrer de la Fusteria); l'únic detall que en conec és que hi havia dues portes.

Allí visqué Pere Blay amb la seva família fins que l'any 1613 casà en segones núpcies la seva filla Maria Anna amb el mercader Miquel Bertran. El casament devia ésser més aviat ostentós encara que es tractés d'una vídua, i el pare sembla haver-hi abocat una part important dels seus béns: pels capítols matrimonials datats el 3 de febrer,²⁴ sabem que la núvia aportava 500 lliures de dot del seu primer matrimoni, confirmades ara per Pere Blay, a més de 1100 lliures dels béns del primer marit; a tot això s'afegí la casa del carrer de la Mercè. El mestre ho anota d'aquesta manera: «fiu donatió a la dita ma filla Na Bertrana», això és, la muller d'En Bertran, ...«de la damunt dita casa... Tot sia a honra i glòria de Déu!» Aquesta exclamació final sembla tant reflex de l'esforç fet com del bon desig de veure ben casada la filla.

Al mateix any Pere Blay abandonava la casa pròpia i en llogava una altra de més modesta i apartada, al carrer de l'Hospital, cantonada al d'En Robador, gairebé davant de la porta d'entrada de l'Hospital de la Santa Creu. El contracte fou signat el 4 de desembre del 1613, davant el notari barceloní Francesc Blanch. El propietari,

24. Referències en el llibre; el text complert a l'Arxiu Notarial de Barcelona, en el tercer manual de capítols matrimonials del notari Francesc Blanch (fols. 15-18v).

Francesc Josep Juliol, mercader, rebé 40 lliures d'entrada; Pere Blay es comprometia a pagar un lloguer anual de 20 lliures, a més, el llúisme va costar-li 10 lliures.

Aquesta casa del carrer de l'Hospital, amb el seu hort, ja no existeix, però en tenim una descripció força detallada gràcies a l'inventari aixecat al cap de set anys, uns dies després de morir-hi Pere Blay. D'altra banda, les anotacions del mestre permeten de refer molts petits detalls de la seva vida familiar i quotidiana en aquests llocs.

Si no era potser una construcció gòtica, almenys mantenia l'estructura típica de les cases barcelonines medievals: baixos i celler; entresol amb l'*estudi* i annexos, planta noble o principal amb *sala* i dormitoris, i al damunt una golfa oberta o *porxo*. No m'entretindrè ara en tots els detalls perquè ja dono en apèndix el text complet de l'inventari, degut al seu interès. De totes maneres, val la pena que ara, per bé que només sigui imaginàriament, entrem a l'*estudi* on treballava Pere Blay. Abans d'entrar-hi, es passava per una saleta on hi havia un bufet de fusta de noguera, una taula de tisora, catorze cadires *de repòs* i dues cadires més d'estil antic (*al antigor*), a més d'una alabarda²⁵ i altres estris. L'*estudi* era presidit per una imatge de Crist, de talla policromada; la creu estava posada sota un dosseret de vellut negre, amb galons d'or i seda. Com a mobiliari, dues taules desmuntables, amb els seus cavallets, i una arquimesa de fusta de noguera, amb dos calaixos. La biblioteca constava de cinquanta volums, i ens hem d'acontentar amb la vaga notícia que els llibres eren «de Història i trasses de son art» (això és, de l'art de mestre de cases, o sigui tractats d'Arquitectura).²⁶ Els dos calaixos de l'arquimesa estaven plens de projectes i

25. A la casa hi havia a més dos arcabussos. Pere Blay consta haver estat en relació amb un armer, el pedrenyaler Miquel Torres, esmentat en una nota del 2 de juny de 1618.

26. Potser val la pena de recordar ací la relació de Pere Blay amb el pintor italià (de Fornelli, Lombardia) Pietro Paulo de Montalbergo, mort a Barcelona el 1588, amb qui devia fer amistat a Tarragona. Pietro Paulo, amb alguns mestres de cases (entre ells Joan Blay i Joan Granja), figura el 1582 entre les fermances de Pere Blay en el contracte de l'església de la Selva. Justament aquest mateix any sabem que Pietro Paulo de Montalbergo havia tramès un exemplar del Tractat d'Arquitectura d'Antonio dell'Abacco i un altre de Vignola a Madrid al mercader aretí Francesco Testa. Aquest i el pintor, des de l'any 1580, segons contracte signat a Barcelona, s'havien associat per a negociar la importació de llibres i gravats italians. D'altra banda, Francesco Testa, el 1587, va contractar amb el famós arquitecte i llibrista Juan de Herrera l'exclusiva d'editar les plantes i alçats de l'Escorial, en 13 làmines. Per aquest conducte, doncs, Pere Blay podia haver estat en relació amb Herrera. Però aquesta no és l'única possibilitat; només cal recordar la directa

plans, i a més hi havia un caixó amb altres *trasses* i *papers de cartes noves* (papers en blanc?). Els instruments i eines — a part d'altres citats però no especificats — eren un astrolabi, estris de ferro (martells, escodes, cartabons, parpals, etc.) i de fusta (una maça, i també possiblement regles, escaires, nivells, etc., que només s'esmenten globalment), una romana gran i una altra de petita, un *guardasol* o ombrella molt usat, que devia servir-li per anar a inspeccionar obres, i encara quatre boletes de pedra negra d'ús indeterminat i «un castell de cartó tot daurat que servia per un cap de bandera».²⁷

Naturalment, les notes de Pere Blay no ens parlen de les petites despeses del mercat, però s'hi contenen totes les adquisicions de vi i aliments fetes a l'engròs, i alguns anys s'hi registra la mort del porc.²⁸

Fins i tot podem saber que la farina es pastava a casa — a la cuina es descriu una pastera *de tomba*, de fusta d'alba, amb el seu cernedor i sedassos — i després es coïa el pa en algun forn proper, que entre els anys 1615-1617 era el d'En Guillem Llorens, a la Plaça del Pedró, i més tard (1618-1620) el d'En Guillem Pallarès, del carrer d'En Cervelló (el del costat de Llevant de l'Hospital).

relació amb Felip II de l'arquebisbe Antonio Agustín, protector de Pere Blay i del seu possible mestre mossèn Jaume Amigó, i al mateix temps les estades de Pere Blay a Montserrat, en els anys en què tenia lloc l'obra nova en la qual demostrà tant d'interès el mateix Felip II. (Per a Pietro Paulo de Montalbergo, vegeu l'estudi de J. MADURELL publicat a «Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona», III (1945), 195 ss., on es parla també d'Isaac Hermés, el pintor que dugué de Milà el noble Lluís de Requesens i va col·laborar en la decoració de les obres de mossèn Amigó i Pere Blay a la Seu de Tarragona.)

Llevat de l'excel·lent projecte de façana conservat a la Selva i publicat per RÀFOLS (estretament coincident amb la façana existent a Alcover), no conec cap dibuix o projecte atribuïble amb seguretat a Pere Blay. En el llibre es conserva un petit fragment d'un projecte sense cap dibuix; només hi ha part d'una escala graduada, amb divisions de mitja polzada, numerades del 19 al 24.

27. A més de les esmentades (a completar amb documents del notari Francesc Blanch), hi ha altres referències menys precises en el mateix llibre: es parla d'una escriptura del 19 de gener de 1618 en poder del notari Antoni Estalella, sobre les cases del pubill Ferrer «al cantó del carrer d'En Robador» (anexes o fronteres amb la residència habitual de Pere Blay?) i d'una botiga que va tenir llogada primer al pagès Joan Riberol (del 12 d'abril de 1618 a l'11 de juliol de 1619) i després a Bernat Camps, treballador d'or, i a la seva muller Antiga (del 18 de novembre de 1619 al 18 de maig de 1620). Finalment, Isabel Blay va anotar que «el 28 d'agost de 1620 començà a córrer la anyada de la casa vella, la qual se ha llogat a la senyora donya Gerònima Castellarnau, ab concert de pagar ab dos pagas 20 lliures lo any».

28. Com a exemple: «a 23 de desembre 1617 [h]e comprat un tossino d'En Trió del [H]ostal prop Girona. [H]e-n pagat 7 lliures 12 sous; [h]a pesat 63 lliures. Està a raó de 2 sous 5 diners la lliura».

«[H]e pagat als matadors (an An Bell-lloch y al companyó) 4 sous. [H]an-lo salat la primera vegada en ser mort.»

També es fan constar les liquidacions de comptes de botiguers de teles, però amb poc detall.²⁹ Així i tot, l'11 de novembre de 1613 hi ha una paga de 20 lliures al paraire Jaume Sala per 21 pams de *contray* negre (vintiquatrè de Barcelona) de 8 pams i mig d'ample «per fer-me capa y casaca». Una altra vegada, el 22 de juny de 1619, amb motiu de la mort del seu nebot, escriu : «comprí de la botiga de la Viuda Poll un sombrero fi folrat de tafetà tot per dintre, sense cayrell, ab sinteta de feltre, per lo dol de mon nebot Joan Blay. Costà 1 lliura 2 sous.» L'inventari de la casa descriu algunes altres peces de la indumentària de Pere Blay. El sastre habitual sembla haver estat el seu gendre Gabriel Rossell.

Fins i tot es pot precisar que el 4 de setembre de 1618 mestre Urgellès, matalasser, féu per encàrrec de Pere Blay dos matalassos de 9 pams i mig per 5 i mig, en els quals van entrar 40 lliures i mitja de llana, i el 6 d'agost de l'any següent un altre matalasser, mestre Biosquet, li féu un traspontí per al setial.

Ni en l'inventari ni les notes no hi ha gaires referències a peces d'argenteria ; això no té res d'estrany perquè en les rúbriques inicials del llibre, a la lletra P, s'anota : «Cosas de plata, en lo llibre vell fulles 16.» Perdut aquest llibre més antic, el conservat només dóna el nom de dos argenters, Pere Pau Vivet, a qui Blay féu un préstec l'any 1606, i el propi gendre del mestre, l'argenter Pere Farrell, que el 10 de desembre de 1613 rebé del seu sogre 18 lliures i 12 sous «per lo preu de una tassa de plata peu baix ; pesa 21 onsa 14 argensos, a raó 17 sous la onsa».

Pere Blay, home pràctic i ordenat, era en els seus darrers anys client fix d'un jurista i d'un metge. L'advocat era Jaissier Ripoll, possiblement el mateix Antoni Acaci de Ripoll, assessor judicial en el plet amb els agustins ;³⁰ l'any 1619 consta un pagament per la mitja anyada del seu salari. Del metge, el doctor Narcís Bruna, hi ha més notes. La més antiga és de l'any 1604. El 1607 sembla que el doctor Bruna assistí en una llarga malaltia — potser la darrera — al paraire Antoni Sala, primer

29. El 4 de novembre de 1613, una paga a Joan Anduy, botiguer de seda, per roba comprada pel sastre Rossell a compte de Pere Blay (13 lliures, 10 sous i 3 diners). El 9 de novembre del mateix any, compte de 28 lliures 3 sous i 5 diners de roba comprada a Joan Bosch i Bernat Serrat, botiguers. El 12 de juny de 1614, compte de 3 lliures i 18 sous de roba comprada pel sastre Rossell en nom de Pere Blay de la botiga de Joan Serra de Mollet i Lluís Miralles menor, etc.

30. Més detalls del plet en els manuals del notari Joan Vicenç Sellarès.

marit de Marianna Blay ; el sogre va pagar els comptes del metge i una llarguíssima factura de l'apotecari Gabriel Mesclans.³¹ Entre el 1615 i el 1620 el doctor Bruna rebia de Pere Blay 4 lliures i 16 sous anuals, pagades en mitges anyades ; no solament va assistir-lo en els seus darrers moments, sinó en altres malalties. Per una nota del propi arquitecte sabem que va fer-lo sagnar el 13 de novembre de 1618,³² operació que Blay acceptà resignadament. Això indica potser el perill d'un atac de feridura ; el fet que el 6 d'agost de l'any següent es fes fer un traspontí per al seu setial indica que Pere Blay devia sentir-se ja vell o cansat.

Dimarts dematí a 9 de juny 1620 jo Pere Blay ordení mes cosas y fiu testament en poder de mossèn Francesch Blanch, notari de Barcelona. Fiu tot per a més glòria de Déu y per a tenir més pau tots los ynteressats en mos béns.

Efectivament, en els manuals del notari esmentat hi ha encara registrat el text del testament del mestre.³³

Primerament, conté les clàusules sobre el seu enterrament : «elegesch la sepultura al cos meu fahedora en la iglesia parrochial de Nostra Senyora del Pi, de hont yo só parrochià, la qual sepultura y exèquies universals de aquella ordene y és ma voluntat que trobant-me com me trobo en la parròquia del Pi sia soterrat lo meu cos en lo vas de Nostra Senyora hont està soterrat lo cos de mon pare, dins de Capítol (*l'actual capella de la Confraria de la Sang*) y se'm diga lo ofici de Nostra Senyora sens molts tocaments de campanes y ab la menor pompa mundanal que's puga.» Ordena 500 Misses de rèquiem (150 a Santa Caterina, 150 a Sant Francesc, 100 al Carme i 100 al convent de Sant Josep). Fa algunes deixes pies : 10 lliures al bací dels pobres vergonyants del Pi ; 5 lliures als Infants Orfes ; «5 lliures als pobres presos dels Càrcers comuns de la present Ciutat». I una quantitat al Pi com a dret de

31. El compte de l'apotecari Mesclans és llarguíssim ; l'original es conservà plegat entre els fulls del llibre.

32. «Dimarts a 13 de novembre 1618 dematí entre les nou i les deu ores me ferèn la font al bras esquerra ; sia per a més servir a Nostre Senyor.»

33. Arxiu Notarial, Barcelona. Notari Francesc Blanch, «*Libèr tercius testamentorum*», fols. 42^v-44^v ; el foli 45^r conté l'acta de publicació del testament. Els marmessors foren Elisabet Blay, Pere Farell i Jerònima Blay, vídua de Joan Ferrer.

parroquianatge. Deixa 10 lliures per a maridar Jerònima Limasosa, de dotze anys, filla del difunt mestre de cases Joan de Limasosa, que havia treballat amb Pere Blay en les obres del Palau de la Generalitat. Per a Antoni Cisterna, fillol seu, fill del difunt picapedrer Antoni Cisterna, deixa 5 lliures que li han de donar quan faci vint anys.

Les altres disposicions afecten només els familiars: a les seves nétes Maria i Elionor Rossell, els dóna 10 sous a cadascuna i no pas més «puis son pare està acomodat per poder-les col·locar». A Jerònima Ferrer li toquen directament en usdefruit 300 lliures que després han de passar al seu fill Pere Joanet. A la seva muller Isabel, «lo us de fruyt y comoditat de fruir y gosar de las casas y hort en què estich en lo carrer del Hospital y Carrer d'En Robador», que després passarien a Jerònima i d'aquesta a Pere Joanet. De tota la resta quedava usufructuària Isabel, i, després de morta, hereves per parts iguals les seves filles Jerònima i Margarida, i era designat com a àrbitre en cas de desacord el cunyat d'aquestes, el droguer mossèn Antic Llunell. Finalment, les 400 lliures de donació *post obitum* que, segons els capítols matrimonials de Marianna amb Miquel Bertran, Pere Blay li havia promès, vol que les cobri del que encara li havien de pagar els Diputats, perquè diu que aquests «me resten devents molt gran suma de diners de la feyna de la Deputatió, trassas y altres gastos d'ella». Foren testimonis Jeroni Veciana, negociant, i Joan Garriga, preceptor de Pere Joanet Ferrer.

El 3 de juliol del mateix any 1620 va morir Pere Blay, i el dia 5, després d'enterrat, l'escrivà Pere Gil de Federich en publicà el testament, dins la pròpia casa del difunt, en presència de la vídua i actuant de testimonis el mestre d'aixa Miquel Rovira i el pagès Pere Soriet.

Pere Blay havia ordenat que Isabel fes inventari dels seus béns i «vèna los embarassos de casa que li aparan, desant-se los que li daran gust sens vèndrer aquells». D'acord amb aquesta clàusula, els dies 28 de juliol, 18 d'agost i 1 de setembre va fer-se l'inventari, transcrit en apèndix. La vídua no duia pressa perquè no tenia pas ganes de vendre res; només consta que el 17 de setembre de 1620 foren adjudicades a l'encant davant la casa del difunt 4 parells de botes de camí dolentes a un tal Joan Pasqual, per 14 sous.³⁴

Amb aquestes notes queda resumida, però no esgotada, la matèria

34. Arxiu Notarial de Barcelona, manuals de Francesc Blanch, «Quintus liber inventariorum», fol. 255.

d'estudi que ens donen els documents esmentats. Un dels seus aspectes més interessants és — ja ho apuntava al principi — tot allò que fa referència al caràcter i a la personalitat de Pere Blay en uns anys en què era un veritable patriarca, però conservava sencer tot el seu sòlid caràcter. En la mateixa lletra rodona i regular però una mica barroera, d'origen italià quatrecentista, es manifesta com a home segur, senzill, ordenat, *clar i català*.

Val la pena de comparar aquesta lletra amb la d'Isabel Pons o Blay, la muller del mestre. Parenta d'un notari, sembla haver estat una persona culta, per bé que no d'una posició excepcional. La seva lletra és fina, de persona acostumada a escriure, més aviat típica de darrerries del segle XVI que no pas arcaïtzant com la del seu marit. Això i la seva regularitat ortogràfica (sense oblidar les *h h* com ell acostumava a fer), obren una petita perspectiva per al coneixement d'aquesta dama.

Pere Blay no dubtà d'encarar-se amb Felip II i els seus secretaris quan el 1597 hagué d'anar a la Cort amb els altres ambaixadors de la Generalitat en defensa del dret a obrar la part nova del Palau de la Diputació; va saber recórrer als tribunals en defensa dels seus interessos, enfront del comensal tarragoní Miquel Font i dels agustins de Barcelona. Però com que no era pas un picaplets, en aquests dos darrers casos procurà cercar la solució més favorable i pràctica, sense complicar inútilment les situacions.

De tots els seus afectes familiars, destaca el que va sentir pel seu nét Pere Joanet Ferrer i Blay. Després d'haver procurat casar bé totes les filles — i Marianna per dues vegades dotant-la ben esplèndidament —, no fa pas estrany que posés les seves esperances en l'únic nét masculí (a part de les dues nétes, de qui anota ben clarament que no calia que es preocupés pel que feia a les seves necessitats materials), criat a casa seva mateix. En el llibre, dedica una plana sencera a anotar les despeses de l'educació del petit Pere Joanet:

«En nom de Déu sia. Amén. Dijous dematí a 17 de jener de 1618 comensà la mesada de pendre de llegir Pere Joanet Ferrer y Blay, mon nét, ab mossèn Casassús, mestre de ensenyar a llegir y escriure a minyons. Està passada la Trinitat, prop los Escudellés Blanchs. Paguí-li la mesada, 2 sous.»

Després, entre el 26 d'abril i el 7 d'octubre, va anar amb un altre mestre que vivia al carrer del Carme. Del 8 d'octubre al 13 de desem-

bre de 1618, el petit Pere Joanet tingué un preceptor particular, l'estudiant de Teologia mossèn Josep Bartra, del Conflent, que vivia a casa dels Blay i tenia una beca del vescomte de Joch que li permetia de pagar la meitat de la despesa. A partir del 30 de gener de l'any següent, *dimecres al vespre*, s'allotjà a la casa del carrer de l'Hospital un altre estudiant de Teologia, mossèn Joan Garriga, de Torà, per a ajudar a la manutenció del qual el seu pare pagava 16 lliures anuals.³⁵ Mossèn Joan Garriga continuà encara a casa dels Blay després de mort l'arquitecte, i fou testimoni del testament i de l'inventari.

D'altra banda, la multiplicitat de les relacions personals de Pere Blay i els encàrrecs que ben sovint feia per a amics i coneguts de Barcelona o de les comarques tarragonines, semblen provar no solament la seva posició social, sinó unes bones condicions de tracte.³⁶

En la nota sobre el testament, a més d'una innegable bonhomia i sentit pràctic, es reflexa l'esperit de conformitat religiosa que es manifesta ben sovint en tot el llibre de Pere Blay, des de la donació de la casa del carrer de la Mercè a la seva filla Marianna el 1613 fins a la sagnia del 1618.

D'altra banda, les mostres de religiositat³⁷ eren ben naturals en aquella època en una persona de la seva edat i posició. Per aquest motiu s'explica la relativa abundància de pintures devotes a la casa de Pere Blay. Segons l'inventari, n'hi havia deu: quatre històries de Profetes; un quadret petit amb la Verge; la Verònica; el Salvador; Santa Úr-

35. El 22 de gener de 1620 hi ha una altra anotació «Comensa Pere Joanet Ferrer de apendre d'escriure ab mossèn Pedramina, al sol del carrer del Hospital». Aquest mestre havia de cobrar 3 sous al mes en lloc de 2 que es pagava als primers, però com que pocs dies més tard entrava a calsa dels Blay l'estudiant Joan Garriga, no crec pas que Pere Joanet anés a l'escola de mossèn Pedramina més d'una setmana.

36. A més de totes les persones anomenades al llarg d'aquest treball, cal esmentar entre les de més posició (a part dels diputats), el doctor Joan Fivaller, ardiaca i canonge, sor Serafina Codina, priora del convent dels Angels i l'advocat misser Ortola.

37. Entre els fulls solters guardats en el llibre hi ha una oració popular que devia pertànyer a Pere Blay, encara que no fou copiada per la seva mà: «Jo me met en la via | on Déu se met en companyia | dels àngells trenta y tres. | Déu me guart que no sia | lligat ni pres; | ni de males noves escòmès. | Ni ma carn sia macada. | ni ma sang no sia escampada. | La creu del gloriós Sant Pere | me vaja davant y darrera; | la del gloriós Sant Pau | me vaja darrera, | y la del gloriós Sant Blay | me guart de llamp y de esglay. | La humil Verge Maria | Capa i mantell me sia. | Lo capell de Nostre senyor | me sia lo salvador; | me guart de llops y de cans | y de totes coses que mal fan: | De serpens y de tota mala gent | de dens serrades | y de desenamichs les mans lligades. | Amén Jesús. Un pater nostre y ave Maria | y un Credo y una Salve Regina.»

sula ; la Mare de Déu del Roser i, finalment, «un quadro gran al oli que'és la figura del Pare Sant Francesch». Tot devocions ben populars i arrelades a casa nostra. I no podem oblidar encara, en aquest sentit, aquell Crist de talla, cobricellat per un dosseret de vellut negre guarnit d'or i seda, que va presidir l'estudi de la casa del carrer de l'Hospital durant els set darrers anys de la vida de Pere Blay, el «cèlebre Architector».

APÈNDIX

INVENTARI DELS BÉNS DE PERE BLAY

(segons la còpia de l'Arxiu Notarial de Barcelona,
cinquè manual d'inventaris de Francesch Blanch, fols. 249 i ss.)

Die martis. xxviii. mensis julii anno a Nativitate Domini. MDCXX ...

Primo, atrobam totas aquellas casas ab un portal en la carrera pública obrint y ab una exida o hort, les quals en virtut de stabliment que [*en blanc*]

En la entrada de dita casa

Primo, un curull de pou de pedra | un sach en què y haurà una poca de farina | uns bigalots, dolents y vells | dos cadires dolentes | un rextat per un corredor de fusta nou | dos portes velles.

En lo sotarrani

Primo, una galleda de aram ab sa corda y corriola | dos cubellets de fusta, dolents | una mola de molí | una sort de fusta dolenta | una sort de pedra, algunas picadas y otras sens picar | una sort de llenya.

En lo hort o exida de dita casa

Primo, dos molas de molí | sis bigas de alba primas | una sort de posts y llatas y otras embarassos de fusta.

En lo seller de dita casa

Primo, dos bótas, una de quatre càrregas y l'altra de dos càrregas | set carratells petits | tres barrils de vidre guarnits de llata | dos calderes petites de aram | uns ferros de foch grans | una copa de aram | una cassa de aram de fer bugadas | un scalfador dolent | un cànter de aram | un ambut de llauna.

En la primera sala dels studis

Primo, un bufet de fusta de noguer, bo | una taula de tisora dolenta | sis cadiras de repòs usadas | sis cadiras de repòs baixes | dos cadires al antigor també usades | una caxeta d'alba petita ab pany y clau, buyda que servex per tenir fruyta | un pagès | una alabarda | dos gibreles de terra | dos cadires dolentes de repòs.

En lo studi després dita saleta

Primo, arquimesa de fusta de noguer ab dos calaxos, usada, y dins ella molts papers de trasses de Mestre de Casa y altres embarassos de dit ofici de mestre de Casa | dos taules de fusta <de fusta>, ab sos capitells, usadas | un doseret de vellut negre ab las guarnicions d'or y seda | un Christo de fusta, ab sa creu, encarnat | un calaix ab differents trasses y papers de cartes noves | sinquanta llibres, entre grans y xichs, de Història y trasses de son art | una romana molt gran ab son piló | una romaneta ab son piló | un stralavi | un sort de ferramenta de fusta, de art de Mestre de Casas | una sort de ferramenta de ferro, so és, martells, scodes, cartabons, prepals y altres ahines de dita art | un guardasol usat | un castell de cartó tot daurat que servia per un cap de bandera | quatre boletas de pedra negra | una massa de fusta.

Die martis. xviii. mensis augusti, anno predicto

En la cuyna de dita casa

Primo, una pastera de tomba, de fusta de alba, ab son sernador y sedassos. | Una conca de aram, de ensabonar | dos scalfadors dolents | un cànter de aram | dos candeleros de lleutó | un braser de aram, ab sa capsa de fusta | una copa de aram | una coladora de llautó | una cassola de aram | una llumanera de lleutó | un morter de coure | dos paelles | tres llumaneres | una sort de plats y olles y scudelles.

En un rebostet al pujant de la scala

Uns cavalls de cuyna de ferro | un alambí de aram | una sort de tasses y vidre | dos senalles | tres barrals guarnits d'espart | dos garrafons ab ses capsas.

En la primera cambra al costat del studi

Primo, un llit de camp ab pilars, vell | tres matalaphs usats | un sitial de fusta de noguer ab son pany y clau, y dins ell lo següent: | Primo, un cortinatge de llit de tafetà vert ab flocadura de seda de la matexa color | un cortinatge de ret y de sempua usat | un cortinatge de llit de

llistes de tela viat ab flocadura vermella, molt usat | un trespontí | dos caxes de fusta de noguer les quals dix dita senyora Blay viuda esser sues pròpies | un quadro petit de Nostra Senyora | un mirall guarnit.

En la cambra després la prop dita

Primo, una caxa de fusta de alba ab son pany y clau, y dins ella lo següent: | Primo, una capa de reffi de Segovia usada | un gavan de drap, molt usat | una capa d'estamenya usada | una capa de monaquí, usada | dos casaques, una de reffí y altra de contray, usades | una casaca de monaquí, usada | una casaca de tafetà de mostras, ab unas mànegas de setí usat | uns balons de vellut, també usats | dos calçots de drap, molt usats | tres sombreros usats. | Altra caxa de fusta de alba ab son pany y clau, y dins ella lo següent: | una dotzena y mitja de camises de home de bri de lli usades | dos dotzenes de tovalles, vuit de hiesta y setze de fil y cotó | sinch dotzenes de tovallons usats | una dotzena de tovalloles | sis culleres de plata de pes de sis onzes y dotze argens | un parell de candeleros de plata al antigor de pes de vint onses | un quadro gran al oli que és la figura del Pare St. Francesch | un altre quadro al temple, sens guarnir, ques la figura de la Verònica. | un altro quadro sens guarnir, al temple, que és la figura de Nostra S.^a del Roser.

Die martis prima mensis septembris anno a Nativitate Domini. MDCXX.

En la sala de dita casa

Primo, un cofre de la forma major de fusta de alba ab son pany y clau, y dins ell lo següent: | Primo, dotze coxineres de differents mostres, usades | dos dotzenes de llansols de bri canem y de lli usats | dos arcabussos | uns flascós usats | un cofre de forma major, de fusta de alba, al antigor, y dins ell alguns sachos y pedassos de poca importància | altro cofre petit, de fusta de alba, ab son pany y clau, y dins ell lo següent: | Primo, dos cortines grans de paret, de ret y tela, usades | un bufet de fusta de noguer ab ses barres de ferro | un altre cofre petit ab son pany y clau y dins ell algunes camises velles y altres padassos de poca importància | una caxa de alba ab son pany y clau buyda | una caxeta petita de fusta de alba buyda | dos cadires de repòs, altas | dos cadires de repòs, baxes | tres galledes de mestre de casa | un acte en pergami que és un censal de preu de cent y vint lliures, y penció sis lliures cascun any, pagador a 10 de nohembre, que fa y respon Francesch Sabater de Vilafranca de Panadès.

En la cambra del mestre

Primo, un llit de posts y banchs | una màrfega | un matalàs y un traveser | un coxí | dos llansols de stopa | una flassada | una taula de tisora | un banch de sala usat.

En una instància al costat de la cambra del mestre

Primo, dos flassades vermelles, usades | altra flassada blava | altra flassada groga | dos flassadas blanques | dos flassadas de pèl molt dolentes | tres matalaphs usats.

En lo porcho de dita casa

Dos llits de pilars molt dolents | dos graners | una tauleta rodona | dos scales de gat | quatre telas al temple, sense guarnir, que son quatre Històrias de Profetas | altra tela al oli, sense guarnir, que és la figura del Salvador | una altra tela al oli, sense guarnir, que és la figura de Sta. Úrsola | un cofre de fusta de Alba [al] antigor ab pany y clau, buyt. | Hec autem bona, etc.

JOAN AINAUD

Museu d'Art de Catalunya. Barcelona.
Societat Catalana d'Estudis Històrics.